

TOBB ETÜ Tıp Fakültesi Covid-19 Pandemisi Uzaktan Eğitim Deneyimi

Distance Education Experience of TOBB ETÜ Faculty of Medicine during the Covid-19 Pandemic Process

Perihan Elif Ekmekci * (ORCID:0000-0002-0777-3861)

Salih Erpulat Özış * (ORCID:0000-0002-1317-4881)

Mehmet Nejat Akar * (ORCID:0000-0001-8228-8885)

* TOBB ETÜ Tıp Fakültesi, Ankara, Türkiye.

Sorumlu Yazar: Perihan Elif Ekmekci, E-Posta: drpelifek@gmail.com

Özet

Covid-19 pandemisi nedeniyle aniden ve beklenmedik bir şekilde yüz yüze tıp eğitimine ara verilerek uzaktan eğitime geçilmesi sonucunda fakültemizde sürdürülen eğitim uygulamalarında değişiklikler yapılması gerekmiştir. Bu bağlamda, gerekli teknolojik alt yapı ile eş zamanlı olarak senkron ve asenkron derslerden oluşan programların oluşturulması, öğretim üyeleri ve öğrencilere yeni sistemin tanıtılması ve uygun ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin belirlenmesi ve etkin bir izleme değerlendirme mekanizması kurulması gereksinimi doğmuştur. Bu yazıda TOBB ETÜ Tıp Fakültesinde Mart-Ağustos 2020 arasında sürdürülen uzaktan tıp eğitimi hakkında bir değerlendirme yapılmakta ve 2020-2021 eğitim öğretim dönemi için yapılan çalışmalar açıklanmaktadır. Ayrıca, pandeminin uzaması olasılığı göz önünde bulundurularak uzaktan eğitimin devamı ya da harmanlanmış eğitim modeline geçilmesine ilişkin hususlar tartışılmaktadır.

Anahtar sözcükler:

Tıp eğitimi, uzaktan eğitim, Covid-19

Keywords:

Medical Education, Distance education, Covid-19

Gönderilme Tarihi

Submitted: 14.08.2020

Kabul Tarihi

Accepted: 23.11.2020

Abstract:

Because of the Covid-19 pandemic, face to face medical education has been interrupted suddenly and unexpectedly and distance education has started which caused some significant changes in education. In this context, necessary technological infrastructure is developed simultaneously with training curricula consisting of synchronized and

asynchronous classes, the new system is introduced to students and trainers, novel assessment, and evaluation methods and effective monitoring and surveillance mechanisms are developed. In this paper, the distance medical education at the TOBB ETÜ School of Medicine between March-August 2020 is evaluated and plans for the 2020-2021 academic year are explained. Also, considering the risk of prolongation of the pandemic, continuation of distance education or transition to the blended education model is discussed.

Giriş

Covid-19 pandemisinin ülkemize de ulaşmasıyla beraber diğer eğitim kurumları gibi üniversiteler de yüz yüze eğitime ani ve beklenmedik bir şekilde ara vermek zorunda kalmıştır. Pandeminin yayılmasının engellenmesi amacıyla alınan bu kararın ilk başta düşünüldüğü gibi birkaç haftalık kısa bir süre değil, aylarca devam edebilecek öngörülemez bir zaman dilimine yayılacağıın anlaşılması bu süreçte önemli bir dönüm noktası olmuştur. Zira eğitime ara verilmesi ve bazı derslerin uzaktan eğitim (UE) yoluyla yapılmasının planlanması önerisi tıp fakültesine iletildiğinde, tıp eğitiminin ancak yüz yüze yapılabileceği yaklaşımına dayanarak eğitimi pandemi tedbirleri sonlanana kadar erteleme yönündeki görüş hâkim olmuştur. Bu görüş Tıp Eğitimi Programlarını Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (TEPDAD) tarafından yapılan ilk duyurularda da dile getirilmiş ve “tıp fakültelerimizin kendilerinden beklenen olası hizmet yükünü karşılamaya odaklanarak UE’in, eğitim programının tamamını ya da bir kısmını ikame etmek üzere kullanılmaması” önerilmiştir. (1)

Bu yaklaşım pandeminin bahar aylarında kontrol altına alınabileceği ve yaz döneminde öğrencilerin tekrar yüz yüze eğitime dönebileceğine dayanmaktadır. Oysa tıp tarihindeki örnekleri incelendiğinde pandeminin birkaç ayda sonlanabilecek bir fenomen olmadığı anlaşılmaktadır. Tam tersine, tarih, pandemilerin, genellikle birden fazla dalga halinde uzun zamana yayılarak seyrettiğini göstermiştir. İnsanlık tarihinin bilinen ilk pandemisi olan Justinyen vebasının, Birinci Dünya Savaşının seyrini etkileyen influenza pandemisinin ve son olarak domuz gribi pandemisinin ortak noktaları, yaşandıkları dönemlerin bilimsel ve teknolojik imkanlarından bağımsız olarak, toplumların değer sistemlerinde ve sosyal, ekonomik kültürel alanlarda paradigma değişikliklerine yol açmalarıdır. (2)

Bu bağlamda, pandeminin beraberinde getirdiği ve belirsiz zaman dilimi boyunca geçerli olacak geleneksel tıp eğitimi dışında bir modeli reddeden yaklaşımın yaşamın gerçekleri ile bağdaşmadığı aşikârdır.

Pandemi sürecinde TOBB ETÜ Tıp Fakültesindeki eğitim bu gerçeğin bilincinde olarak ele alınmıştır. Temel hedef, olağanüstü koşulların getirdiği zorunluluklar karşısında tıp eğitimi kalitesinden taviz vermeden eğitime devam etmek olmuştur. Bu hedefin ardında yatan rasyonel, tıp eğitime belirsiz bir süre boyunca ara vermenin öğrencilerin tıp eğitiminden uzaklaşmalarına, edindikleri kazanımları unutmalarına ve hatta hekim olma hedeflerinden uzaklaşmalarına yol açabileceği düşüncesidir. Ayrıca, internlerin mezun olmasının gecikmesi sonucunda pandemide artan hekim gereksiniminin karşılanmaması riski taşıdığı göz ardı edilmemiştir.

UE kapsamında yapılan çalışmalar

UE çalışmaları üniversite yönetimi tarafından ve Tıp fakültesi tarafından sürdürülenler olarak iki ana başlıkta ele alınabilir. Bu çalışmaların koordinasyon içinde yürütülmesi için bir dekan yardımcısı uzaktan eğitim sorumlusu (UES) olarak belirlenmiştir.

Üniversite tarafından üstlenilen çalışmalar

Bu kapsamda UE platformunun (UEP) kurulması ve kullanımı için eğitim verilmesi, üniversitenin UE stratejisinin oluşturulması, sınav güvenliğinin sağlanması ve iyi uygulama deneyimlerinin paylaşılması yer almıştır.

Tıp Fakültesi tarafından UE kapsamında yapılan çalışmalar:

1. TOBB ETÜ Tıp Fakültesinde eğitim 3 dönem halinde yapılmaktadır. Yüz yüze eğitimin

durdurulması üzerine bahar dönemi ara tatili öne çekilerek yaz dönemi derslerinin 27 Nisan tarihinde başlatılması planlanmıştır. Bu durum fakültemize UE planlaması için zaman kazandırmıştır.

2. Intern öğrencilere yönelik bir onam formu hazırlanmış ve gönüllü olanların onam formu imzalayarak eğitimlerine devam etmesi sağlanmıştır. (3) Böylece hem pandemide klinik deneyim kazanmaları hem de hekim gereksiniminin artabileceği pandemi koşullarında zamanında mezun olmaları hedeflenmiştir.

3. Yüz yüze eğitime ara verilmesi kararını takiben fakülte yönetim kurulu toplanarak pre-klinik ve klinik derslerin teorik kısımlarının UE ile verilmesi karara bağlanmıştır. Tıp Eğitimi Anabilim Dalı ilgili komisyonlarda yer alarak UE planlaması konusunda görüş bildirmiştir. UE süreci tamamıyla fakülte dekanlığı koordinasyonunda UES, koordinatörler kurulu ve mezuniyet öncesi eğitim komisyonu ile birlikte yürütülmüştür.

4. TOBB TIP Tıp Fakültesi öğretim üyelerinin UE konusundaki görüşlerini almak ve deneyim düzeylerini tespit etmek amacıyla bir anket düzenlenmiştir. Bu anket öğretim üyelerinin %86'sının (n=32) olağanüstü koşullarda UE uygulamasını kabul edilebilir bulunduğu anlaşılmıştır. Ayrıca %67'si (n=25) teorik derslerin, %10,8'i (n=4) hem teorik hem de bazı pratik derslerin, %5,4'ü (n=2) ise tüm derslerin UE kapsamında yapılabileceğini ifade etmiştir. Bir diğer önemli sonuç öğretim üyelerinin sadece %13,5'inin (n=5) UE konusunda deneyimi olduğudur.

5. UE ders programı belirlendikten sonra sorumlu öğretim üyelerine derslerini senkron ya da asenkron anlatma seçeneği sunulmuştur. Literatürde harmanlanmış UE'de senkron ve asenkron derslerin bir arada kullanılmasını öneren araştırmalar mevcuttur. (4) Buna rağmen bu konudaki akademik yazının tıp eğitimine

özgü değerlendirmeler açısından son derece kısıtlı olması, UE'nin zorunlu ve ani başlamış olması ve özellikle klinisyen öğretim üyelerinin artan iş yükü ve coronavirus servislerindeki yüksek riskli çalışma koşulları nedeniyle öğretim üyelerine bu konuda bir yönlendirme yapılmamıştır.

6. Öğretim üyelerinin UE konusundaki bilgi ve deneyim eksikliklerini aşmak için uygulamalı eğitimler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca UES UE platformunda açılan tüm derslere erişerek sorunların gerçek zamanlı saptanmasını ve çözülmesini sağlamıştır.

7. Her dönem öğrencileri ile dönem koordinatörleri, dekan, dekan yardımcıları ve UES'nin katılımı ile toplantılar düzenlenmiştir. Bu toplantılarda öğrenciler sürece yönelik olarak bilgilendirilmiş, ders programları ve sınav yöntemleri konusunda görüş alışverişinde bulunulmuştur. Ayrıca dönem koordinatörleri ile değerlendirme toplantıları yapılmıştır. Bu toplantılar UE boyunca izleme ve değerlendirme mekanizması olarak kullanılmıştır.

8. Senkron işlenen derslerin slaytları ya da ders kayıtları UE platformuna yüklenmiş böylece senkron dersleri kaçıran ya da tekrar etmek isteyen öğrencilere imkân sağlanmıştır. Ayrıca asenkron işlenen derslerde öğrenci ve öğretim üyesinin bir araya geldiği, soruların yanıtlanması, tartışma ve değerlendirme yapılması amacıyla senkron ofis saatleri belirlenmiş ve böylece öğrencilerin edindikleri teorik bilgileri pekiştirmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Böylece ters yüz sınıf sistemine yakın bir modele ulaşılmaya çalışılmıştır. (5)

9. Sınavlar UE platformu üzerinden yapılmıştır. Sınav güvenliğini göz ardı etmeden etkin bir değerlendirme sistemi kurulmaya çalışılmıştır. Sınavda öğrencilerin kameralarını açmaları olası aksamalar sonucunda sınav sürekliliğini ve öğrencinin konsantrasyonunu bozabilecek stres unsurları içermesi nedeniyle uygun görülmemiştir. Bunun yerine geçilen

soruya tekrar geri dönülmemesi gibi önlemler alınmıştır. Ayrıca başarılı sayılmak için gerekli eşik notlarda herhangi bir değişiklik yapılmamış, öğrencilerin sınav yönergesinde belirtilen minimum başarıyı göstermeleri beklenmiştir.

10. Dönem sonunda yapılan değerlendirmeye katılan öğretim üyelerinin %75'i (n=15) Covid-19 pandemisi esnasında derslere uzaktan devam edilmesinin içinde bulunulan durumun olağan üstü olması nedeniyle kabul edilebilir bulunduğunu, %65 (n=13)'i yüz yüze eğitime geçildiğinde eksiklerin telafi edilmesi koşuluyla uygun gördüğünü, %40'ı ise düşündüğünden daha verimli bir süreç yaşandığını ifade etmiştir. UE uygulamasının en önemli kazanımının pandemi döneminde öğrencilerin öğrenme disiplinleri ve tıp camiasına aidiyet duygularını devam ettirmeleri ve öğrencilerin eğitimlerinin uzamaması olduğu dile getirilmiştir. Ölçme ve değerlendirme konusunda katılımcı öğretim üyelerinin tamamı sınav yöntemi konusunda değişikliğe gittiklerini ifade etmiş ancak %75'i (n=15) sınav sorusu hazırlarken yüz yüze eğitimdeki teknikleri kullandıklarını, soruların zorluk derecesi ya da yoruma dayalı olması gibi nitelikleri ile ilgili farklı bir tutum içinde olmadıklarını dile getirmiştir.

Pandeminin 2020-2021 eğitim öğretim döneminde de etkili olması olasılığının güçlenmesi üzerine bu döneme yönelik çalışmalar başlatılmıştır. Öncelikle yüz yüze eğitim yapılabilmesi durumunda geçerli olacak eğitim programları belirlenmiştir. Ayrıca 2020-2021 için UE programı hazırlanmıştır. Her dönemin başına UE ile gerçekleştirilemeyen laboratuvar ve klinik uygulamaları için süre eklenmiş, böylece eksik kalan dersler tamamlandıktan sonra bir sonraki dönem eğitimine geçilmesi hedeflenmiştir. Elbette bazı laboratuvar ve klinik uygulamaların teorik derslerle bütünleşmiş bir şekilde yapılamaması hedeflenen kazanımların elde edilmesini engelleyebilecektir. Bu zararı en aza indirmek

amacıyla dönem başına eklenen uygulama derslerinin teorik içerikleri için hatırlatma yapılacaktır.

Sonuç

COVID-19 pandemisinde yapılan UE acil, zorunlu ve geçici bir eğitim modelidir ve gerek bir önceki dönemden kalan gerekse yeni dönemin programında bulunan uygulama derslerinin yapılamayacak olması eğitimde kümülatif bir eksikliğe yol açma riski taşımaktadır. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de acilen geçilen UE'nin süreç içerisinde geliştirilerek sürdürüldüğünü ve bu uygulamanın tıp eğitimine ne gibi etkileri olduğu konusunda henüz yeterli veriye sahip olmadığımız unutulmamalıdır.(6) Eğitimde önemli eksikliklere yol açmaması için planlanan ve zorunlu olduğu takdirde uygulanacak olan UE programının yüz yüze eğitime geçme imkânı gerçekleştirildiğinde sonlandırılması ve eksiklerin giderilmesini önceleyen yeni bir program ile devam edilmesi önem taşımaktadır. Pandemi UE sürecine ilişkin diğer çıkarımlarımız aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1. Diğer tıp fakültelerinin uygulamaları dikkate alınmalıdır. Ancak her fakültenin alt yapısı, öğrenci sayısı, öğretim kadrosu gibi farklılıkları nedeniyle kendi koşullarına uygun karar vermesi gereklidir.
2. Uzun vadeli bağlayıcı kararlar yerine esnek, koşullara göre şekillendirilebilen karar mekanizması tercih edilmeli, kararlar yetkili kurullar tarafından onaylanarak hayata geçirilmelidir.
3. Süreç boyunca paydaşlarla devamlı, şeffaf ve katılımcı bir iletişim, koordinasyon ve yönetim sürdürülmelidir.
4. Pandemi esnasında verilen UE için etkin bir izleme değerlendirme sistemi kurulmalı, eksik ve sorunlu alanların yüz yüze eğitimde telafi edilmesi için gerekli önlemler alınmalıdır.
5. Literatürde tıp eğitimine UE deneyimlerinin

eklenmesinin olumlu sonuçları vardır. (7,8) Ancak tüm tıp eğitiminin harmanlanmış modele geçirilmesi konusunda henüz yeterli çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle, YÖK önerileri doğrultusunda pandemi sonrasında harmanlanmış eğitime geçilmesi konusu dikkat ve ihtiyatla planlanmalıdır. (9,10)

Kaynaklar

1. Covid-19 salgını nedeniyle tıp eğitimi konusunda TEPDAD önerileri-1. 17.03.2020 <http://www.tepdad.org.tr/announcement/9> Erişim tarihi: 10.08.2020
2. Hays J.N. Epidemics and pandemics. Their impact on human history. ABC Clío. Oxford, England 2005.
3. T.C. Yükseköğretim Kurulu Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği Koronavirüs (Covid-19) Bilgilendirme notu:1. 13.03.2020. <https://covid19.yok.gov.tr/Documents/alinan-kararlar/02-coronavirus-bilgilendirme-notu-1.pdf> Erişim tarihi: 10.08.2020
4. Power M. The Emergence of a Blended Online Learning Environment. Journal of Online Learning and Teaching Vol. 4, No. 4, December 2008. 503-514
5. Gençer BG, Gürbulak N, Adıgüzel T. Eğitimde Yeni Bir Süreç: Ters-Yüz Sınıf Sistemi. International Teacher Education Conference 2014. 881-888
6. Moszkowicz D. ve ark. Daily medical education for confined students during COVID-19 pandemic: A simple videoconference solution. Clin Anat. 2020;1-2.
7. Liu Q, Peng W, Zhang F, Hu R, Li Y, Yan W. The Effectiveness of Blended Learning in Health Professions: Systematic Review and

Meta-Analysis. J Med Internet Res. 2016;18(1):e2. Published 2016 Jan 4. doi:10.2196/jmir.4807

8. Feist M, Ciccarelli M, McFerron BA, Mollleston JP. Methods and effects of a case-based pediatric gastroenterology online curriculum. J Pediatr Gastroenterol Nutr. 2013;56(2):161-165. doi:10.1097/MPG.0b013e31825677d7

9. Yükseköğretim Kurulu. Küresel salgında yeni normalleşme süreci. 2020 <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2020/kuresel-salginda-yeni-normallesme-sureci-2020.pdf>

10. Sandra Barteit S. ve ark. Evaluation of e-learning for medical education in low- and middle-income countries: A systematic review. Computers & Education 145 (2020) 103726.